

Barbora Krajč Zamišková
bábkoherečka a pedagogička

Bábkové divadlo je v Banskej Bystrici opäť na koni

Na bábkarské festivaly sa každoročne čaká. Jeden rok je to Bábkarská Bystrica, druhý zas Bábková Žilina. Jeden festival je medzinárodný a ten druhý domáci. Kým v Žiline sa stretne (takmer) všetci slovenskí bábkarí a tešíme sa, tak po slovensky, z úspechov toho druhého, na Bábkarskú Bystricu sa chodíme inšpirovať, „odkukávať“ nové, iné pohľady na súčasné bábkové divadlo, veľa sa rozprávať o postavení bábkky vo svete, diskutovať o ešte stále páčlivých batoláriách, ale hlavne: cestovať s divadlom do dedín a obcí.

Už pred dvoma rokmi sa k názvu festivalu pridalo slovíčko TOUR. Vtedy ešte nikto z hostí netušil, čo to bude znamenať. Z akého dôvodu sa každý festivalový deň budeme presúvať do „Bohom zabudnutých“ miest? Už prvé odohrané predstavenie v Ostrom Grúni očarilo, ale aj primalo k zamysleniu. Dramaturgia festivalu vybrala obce s temnou minulosťou poznačenou vojnou. Veľmi silný zážitok prinášali už samotné priestory, kde sa predstavenie odohrávalo, rovnako ako pohostinnosť domácich obyvateľov. Cítili sme sa veľmi poctení, že nás všade tak slávnostne vítali. Každý nám chcel sprostredkovať svoju domovinu. Tento ročník TOUR bol zase dramaturgicky nasmerovaný na obce s malým počtom detí. V Zemianskom Vrbovku je napríklad sto obyvateľov a len štyri deti. Do týchto

krajov žiadne samosprávne ani súkromné divadlo nevycestuje, takže vďaka Bábkarskej Bystrici 2018 videli mnohé deti divadelné predstavenie prvýkrát. Pohostinnosť obyvateľov bola aj tento rok dojemne úprimná. TOUR bola teda opäť nielen o divadle, ale aj o ľudskosti, takej vzácnej v týchto časoch.

Dvadsiaty prvý ročník festivalu Bábkarská Bystrica bol opäť rozdelený aj na dva impulzy. Na prvom, ktorý patril deťom, odohralo jedenásť súborov zo siedmich krajín šestnásť predstavení. Na programe sa prvýkrát objavili tvorcovia z Brazílie, Bieloruska a Holandska. Grupo Sobrevento zo Sao Paula vzniklo v roku 1986 a patrí k najznámejším brazílskym bábkovým divadlám. Na Slovensko prinieslo veľký kus profesionality a pokory. Inscenácia pre deti od šesť mesiacov *Moja záhrada* bola inšpirovaná knižkou francúzskej spisovateľky iránskeho pôvodu Mandany Sadatovej, ktorá rozpráva príbeh o sile snov, nádeji a viere. Dvaja herci a hudobník veľmi citlivo, ale zároveň temperamentne ukázali divákovi, že aj z ničoho je možné vytvoriť krásnu krajinu. Kostýmy a bábkky boli farebnosťou typické pre Latinskú Ameriku. Deti sa medzi hercami na javisku cítili tak prirodzene, že sa stali súčasťou záhrady. Veľmi úctyhodné bolo, že umelci odohrali

MOJA ZÁHRADA
(Grupo Sobrevento)
foto D. Šamaj

predstavenie v slovenskom jazyku. Vraj je pre nich samozrejme naučiť sa jazyk krajiny, v ktorej hrajú.

Bieloruské Štátne bábkové divadlo Gomel' založené v roku 1968 prekvapilo novým prístupom k detskému divadlu. Bol to pre všetkých silný impulz. Pre niektorých pozitívny, pre iných menej. Na motívy knihy Wilhelma Buscha *Pliš a Plum* vytvorili expresívnu bábkovú inscenáciu o nezvratnom cykle ľudských činov a slobode rozhodnúť sa pre zlo alebo dobro. Ako na diskusii uviedli tvorcovia, bol to pre nich experiment. V predstavení boli použité nadrozmerne masky, farebné výrazné bábkky i hlučná elektronická hudba.

Renomovaný holandský súbor Lichtbende z Amsterdamu uviedol na Bábkarskej Bystrici inscenáciu *TUTU*, v ktorej sa harmonicky prelínalo tieňové divadlo, mechanické bábkky, projekcia a živá hudba. Všetko vznikalo a odohrávalo sa pred očami diváka a zároveň si stále uchovalo divadelnú „magickosť“ a tajomstvo. Po predstavení herci predstavili divákovi svoje divadlo a technológiu, s ktorou pracujú.

V prvom impulze zaujal aj poľský súbor Teatr lalk Banialuka im. Jerzego Zitzmana z Bielska-Biatej inscenáciou *Kráľ Matej Prvý* na motívy knihy

KRÁĽ MATEJ PRVÝ (Teatr lalk Banialuka im. Jerzego Zitzmana)
foto D. Šamaj

Janusza Korczaka. Tvorcovia sa v nej venovali témam moci, vojny, medziludských vzťahov, priateľstvu. Dieťa Matej sa stáva kráľom. Stretáva sa so svetom dospelých, ktorí už nastavili krajinu podľa toho, ako im to vyhovuje. Detskí diváci mali napísať na papieriky, čo by urobili, keby mohli vládnuť oni. Krajina by bola rôznofarebná, všetky deti by mali mačičky, no tento svet na to asi nie je ešte pripravený.

Cieľom prvého impulzu je prezentovať tvorbu pre deti všetkým vekovým kategóriám a ponúkať im inscenácie mimo zaužívaných konvencií a stereotypov. Tomuto ročníku festivalu sa to jednoznačne podarilo. Dopomohli k tomu aj českí a slovenskí bábkarí – Divadlo loutek Ostrava (*Dlhý, Široký a Bystrozraký*), Divadlo Víti Marčíka (*Bajaja*), Cirk La Putyka (*Batacchio*), ODIVO (*Aero*), Bratislavské bábkové divadlo (*Adventura humana*), Bábkové divadlo na Rázcestí (*Hmatuláci a Dobrá chuť, Vlk*) a Katedra bábkarskej tvorby DF VŠMU (*Gerda*).

V druhom impulze sa predstavilo sedem súborov z piatich krajín so šiestimi predstaveniami. Cieľom druhého impulzu bolo prelomiť predsudky voči bábkovému divadlu pre dospelých a zároveň prezentovať súčasné línie tvorby pre túto vekovú kategóriu. Inscenácia *Anna Franková* nitrianskeho Nového divadla prostriedkami bábkového divadla opisuje hrôzy vojny cez optiku trinásťročného dievčaťa. Zo slovenských bábkových divadiel sa na tomto ročníku ešte predstavilo Bábkové divadlo Žilina s inscenáciou *Tracyho tiger* v réžii Kataríny Aulitisovej a s výtvarnou podobou od Markéty

TUTU
(Lichtbende)
foto D. Šamaj

Plachej. Doplnilo ich divadelné zoskupenie ODIVO s inscenáciou *Stopy v pamäti*.

V inscenácii *Fáza REM Fáza* sa spojili nemecké divadlo Wilde&Vogel, poľský súbor Grupa Coincidentia, dvaja herci z Bábkového divadla Bialystok a dvaja absolventi bábkarkej tvorby z Vysoké školy múzických a výtvarných umení v Stuttgarte. Východiskovým bodom boli pre tvorcov sny, svet mimo reality. Hľadali spôsoby divadelné, hudobné, obrazové, aby sa ich dotkli, aby ich spoločne prežili. Každý herec mal na javisku svoj bežný pracovný priestor, ktorý sa v noci menil na priestor sna – príjemného alebo strašidelného, no hlavne nereálneho. V predstavení boli použité veľmi zaujímavé bábky z istého typu gumy, s ktorými herci animovali abstraktnosť snov.

Do spleti bábkových divadiel sa pridalo aj Divadlo Continuo z Malovic inscenáciou *Poludnie*, ktorá vychádza z rovnomennej knihy Natálie Gorbanevskej*. Spájalo sa tu fyzické divadlo s výraznou výtvarnou koncepciou a živou hudbou sláčikového orchestra. Posledným predstavením festivalu bola inscenácia *Jeden v druhom* divadelnej skupiny LA MUE/TTE z Nancy. Nanajvýš bábkarckými prostriedkami sa tvorcovia venovali téme vzťahu muža a ženy, jeho rastu a dozrievaniu. Uvažovali nad tým, ako sa objavuje jeden v druhom,

POLUDNIE (Divadlo Continuo)
foto D. Šamaj

JEDEN V DRUHOM
(LA MUE/TTE)
foto D. Šamaj

ako sa navzájom miešajú. Dvojica bábkarov predviedla profesionalitu v animovaní bábok, zapojení tela, masiek, rôznych mechanizmov.

K novinkám tohto ročníka Bábkarkej Bystrice patrila spolupráca s detskými divadelnými súbormi, tie sa prezentovali v divadelnom šapitó, a tiež s rómskymi komunitnými centrami. Od júla 2018 festival organizoval pre tieto deti dramatické a výtvarné tvorivé dielne. K off programu festivalu patrila aj výstava rodinných bábkových divadiel, na ktorej návštevníkov sprevádzali študentky a študenti Katedry bábkarkej tvorby DF VŠMU. V Štátnej vedeckej knižnici zas bola pri príležitosti 21. ročníka festivalu a stého výročia založenia Československa umiestnená výstava divadelných fotografií Slovenské bábky v Plzni, České bábky v Bystrici.

Festival Bábkarská Bystrica TOUR 2018 bol plný podnetov. Ukázal nové pohľady na to, čomu sa ešte stále hovorí bábkové divadlo. Poukázal na témy, ktoré sú ešte stále živé a diskutabilné (divadlo pre deti od šiestich mesiacov, práva detí, moc, nepravosť, agresivita, násilie a i.). Vyzdvihol bábku ako komunikačný prostriedok pre všetky vekové kategórie. No hlavne nás opäť raz všetkých spojil. ☺

Bábkarská Bystrica TOUR

21. ročník medzinárodného festivalu súčasného bábkového divadla pre deti a dospelých v Banskej Bystrici a v okolí
5. – 9. október 2018, Banská Bystrica
www.bab2018.bdnr.sk

1 Spisovateľka
patrila medzi „ôsmich
statočných“, ktorí
zorganizovali
25. augusta 1968
pokojnú demonstráciu
na Červenom námestí
proti okupácii
Československa
vojskami Varšavskej
zmluvy.

Lucia Galdíková
divadelná kritička

Drama Queer 2018: široké spektrum mužských identít

Šiesty ročník festivalu Drama Queer sa prekrýval s Filmovým festivalom inakosti. Význam oboch podujatí spočíva v tom, že sa snažia upozorňovať na témy LGBTI/Q komunity a na práva sexuálnych a iných menších v slovenskej spoločnosti. Po minuloročnom zameraní dramaturgie na stieranie dualít priniesli organizátori tento rok tému hľadania mužskej identity.

O takzvanej kríze mužskosti sa vedú debaty už nejaký čas. Čo presne však tá odveká „mužkosť“ znamená? Silu, odvahu, bojovnosť, moc, úspech, chuť ovládať? Alebo sa do týchto jednoznačných kategórií zmestia aj veličiny ako starostlivosť, obeta či citlivosť? Je logické, že úloha mužov sa od pravekého lovca k „itečkárovi“ 21. storočia nenávratne zmenila. V jednotlivých produkciách festivalového programu sa ukázalo, že rovnako

**TALENTOVANÝ
PÁN RIPLEY**
(Divadlo J. K. Tyla)
foto K. Žitňanská

ako ženských, aj mužských identít je neskutočné množstvo. Muž je „prekvapivo“ i ten, ktorému sa nedarí, aj ten, ktorý si občas poplače.

Osamelý vlk zabijak hľadá uznanie

Plzenské Divadlo J. K. Tyla v réžii Natálie Deákovej uviedlo na scénu pozoruhodnú štúdiu charakteru vydedenca spoločnosti, socio-psychologicky labilného muža Toma Ripleyho. Zdramatizovaný román *Talentovaný pán Ripley* americkej autorky Patricie Highsmithovej ukazuje zmrzačenú dušu muža, ktorý sám mrzačí a zabíja. Mladík Tom plný komplexov dostáva príležitosť za nemalú finančnú odmenu priviesť späť do Ameriky Dickieho Greenleafa – strateného syna známeho veľkopodnikateľa. Jeho misia založená na klamstve o tom, kým je, dospeje do viacnásobných tragédií.

Réžisérka hľadá odpovede na Tomovo podivné nehumánne správanie v jeho výchove a detstve bez lásky. Jana Kubátová ako Pat (alter ego samotnej autorky, ktorá sa často podpisovala aj ako Tom) je tyranskou tetou, ktorá nesmelého mladíka šikanuje, dáva mu pocítiť, že je nula a v živote nikdy nič nedosiahne, pretože nemá nijaký talent. Kubátová sa nakláňa k predstaviteľovi Toma a šepká mu do ucha tie najnepríjemnejšie urážky. Pavel Neškudla ako Tom Ripley svoje trápenie pretavuje do gest plných nervozity a neistoty – nepríjemný tik mu trhá kútikmi úst, často si jednou rukou nervózne pridržiaava druhú, žmolí si oblečenie či neopatrnými pohybmi zakopne a rozleje pohár s vodou. Jeho zhrbený postoj a vychudnuté telo v plavkách je v kontraste k sebedovodomému „mačovi“, zhýralému dobrodruhovi Dickiemu (Ondřej Rychlý), ktorý je neustále pozitívne naladený, usmiatey. Napriek jeho egu a zdaniu